

2. LEKCE

POČTY S ROZPOČTEM

AUTOR

Lenka Petýrková

AKTIVITA V KOSTCE

Studenti se v aktivitě seznámí s rozpočtem České republiky. Provedou rešerši týkající se státní bilance a společně s učitelem interpretují výsledky svého šetření. Nakonec si s pomocí zábavného kvízu osvojí základní údaje typu příjmy, výdaje, rozpočtová kapitola, přebytek, schodek atd.

Souvislosti s hrou Evropa 2045, kdy lekci použít:

Aktivitu je dobré zařadit hned v prvních kolech hry, aby studenti uměli pracovat s ekonomickými daty, která se vztahují k řízení jejich státu.

CÍLE AKTIVITY

Státní rozpočet, výdaje státu, zadlužení, atd. jsou častými tématy veřejné diskuse. K tomu, aby se studenti v těchto tématech dokázali orientovat, potřebují pochopit několik jednoduchých zásad. Státní rozpočet je přitom jedním ze základních nástrojů tvorby jakékoliv veřejné politiky, a to jak ve skutečnosti, tak ve hře Evropa 2045. Studenti by měli být na konci lekce schopni popsat funkci a základní charakteristiky rozpočtu ČR, vyjmenují jeho klíčové příjmové a výdajové položky.

ČASOVÁ NÁROČNOST

příprava učitele: 40 min.
práce ve vyučování: 45 min.
příprava studentů mimo výuku: 30 min.

POMŮCKY

Pomůcky obsažené v balíčku:

Příloha 1 – Kvíz „Počty s rozpočtem“

Příloha 1, 2, 3 – Přílohy zákona o státním rozpočtu ČR na rok 2009

Pomůcky, které je třeba dále připravit:

Zákon o státním rozpočtu ČR, plakát s obrázky a fotografiemi, tabule, fix, kalkulačka, příp. MS Excel, přístup na internet (pro účely vyhledání dat k samostatné práci)

ZDROJE A ODKAZY

- webové stránky MFČR: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakon_o_sr.html
- Peková, J. Veřejné finance. Praha: ASPI, 2008. ISBN: 978-80-7357-358-4.
- Stiglitz, J. E. Ekonomie veřejného sektoru. Praha: Grada Publishing, 1997.
- pro stručnou historii a funkce SR: http://cs.wikipedia.org/wiki/Státní_rozpočet
- další všeobecné informace o SR: <http://www.mesec.cz/clanky/kde-stat-nejvic-utraci/>, část Státní rozpočet není žádná selanka

POPIS AKTIVITY

Postup při zadávání

Na úvod hodiny si připravíme jednoduchý plakát s obrázky nebo fotografiemi, které představují některé kapitoly státního rozpočtu, např. zasedání poslanců, studenti v lavicích, dělníci v době krize čekající na dávky sociální podpory (USA – 30. léta), krajina zničená povodněmi, vědci, armáda, televize a rádio a další.

Plakát umístíme na začátku hodiny na viditelné místo ve třídě a zeptáme se studentů, co mají obrázky společného. Postupně dovedeme studenty k tomu, že všechny prezentované aktivity alespoň zčásti financuje stát.

Následují otázky (u problematických provedeme krátký výklad):

- *Proč vznikl státní rozpočet, resp. jaká je jeho funkce?* (pro získání informací lze využít odkazů uvedených ve zdrojích)
- *Jak se státní rozpočet člení? Jak se nazývají jeho hlavní části?*

Odpovědi studentů zapisujeme na tabuli a systematicky je třídíme.

METODICKÁ POZNÁMKA 1

Učitel zmíní členění na příjmy a výdaje a dále na jednotlivé kapitoly – každá kapitola má svého správce: PS PČR, Senát PČR, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády ČR, vřechna ministerstva, dále státní úřady a ústavy, jako je např. Akademie věd ČR, ČSÚ, NKÚ atd. (viz příloha 2 a 3 Zákona o SR). Kapitolu 398 Všeobecná pokladní správa administruje Ministerstvo financí ČR a zahrnuje položky, které nelze zařadit do hospodaření jednotlivých ministerstev nebo ostatních správců, obsahuje mj. rezervy na krytí přírodních katastrof, náklady na volby nebo na financování vojenských misí v zahraničí.

Na tabuli vypíšeme celkové příjmy a výdaje ČR na tento rok (viz příloha 1). Pak rozdělíme studenty do skupin. Každá skupina dostane k dispozici celkový přehled příjmů/výdajů SR (viz příloha 2 a 3), kde nebudou uvedeny částky u jednotlivých kapitol (přílohu je možné snadno upravit na kopírce).

Zadání pro studenty je následující:

Určete 3 kapitoly, které mají podle vás nejvyšší a nejnižší výdaje a příjmy.

Po chvíli odhalíme studentům výsledky (na dataprojektoru nebo skupinám rozdáme nové přehledy s vyplněnými čísly) a diskutujeme o nich.

Následně se vrátíme k úvodní aktivitě hodiny a k vypsaným funkcím státního rozpočtu. Společně se studenty k nim připisujeme jednotlivé kapitoly rozpočtu tak, aby byla zřetelná vazba mezi danou funkcí SR a příslušnými příjmy/výdaji. Na základě přehledu kapitol můžeme také společně doplnit, na které funkce SR se předtím zapomnělo.

Na závěr hodiny dáme studentům k vypracování kvíz (viz příloha 1). Studenti stále pracují v dříve vytvořených skupinách.

Odpovědi na kvíz „Počty s rozpočtem“: 1) 6 druhů mincí s nominální hodnotou 1, 2, 5, 10, 20 a 50 Kč (r. 2009); 2) Při hodnotě schodku 38,1 mld. a výšce hrany kovové padesátikoruny cca 2 mm bude sloupec vysoký 1 524 km; 3) 4,2 mil. let; 4) 6 102,- Kč; 5) Růžová a hnědá, Božena Němcová; 6) 5 718,8 km; 7) Ano.

METODICKÁ POZNÁMKA 2

Před dalšími aktivitami je dobré studentům přehrát následující video: <http://www.ct24.cz/ekonomika/ceska-republika/28098-zaseda-vlada-resi-statni-rozpocet-na-pristi-rok/>.

Pokud tuto možnost nemáte, vytiskněte studentům pouze článek.

Odkaz je možné průběžně nahrazovat pro daný rok aktuálním videem/článkem k tvorbě SR.

Ještě před spuštěním videa položíme následující otázky (pro přehlednost je vhodné je nechat vypsané na tabuli):

- *Kdo navrhuje státní rozpočet?*
- *Kdo se stará o jeho plnění a kdo ho schvaluje?*
- *Kde jsou uloženy peníze státu?*
- *Jaký je rozdíl mezi příjmy a výdaji v ČR na letošní rok?*
- *Kdy je rozpočet vyrovnaný/přebytkový/schodkový? Jaké mají tyto situace pro nás důsledky?*
- *Jaký rozdíl mezi schodkem rozpočtu a státním dluhem?*

DOMÁCÍ ÚKOL

Každý student vyhledá na internetu nebo v knihovně novinové články o své obci, městě, či zemi, za kterou hraje v Evropě 2045, a odhalí, kde je přebytkový rozpočet (příp. zjistí, kde a jak přebytkové finance využívá) a kde je schodkový (nebo dokonce došlo ke státnímu bankrotu). Studenti pak články před třídou prezentují, diskutují o nich a hledají společné jmenovatele daných dvou situací. (Doporučený zdroj: <http://www.businessinfo.cz>)